

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרִשְׁת קָרַח

ב' תמוז תשפ"ה

הפטרה: ויאמר שמואל

ברכת הלבנה החל מיום רביעי בלילה

הילולת הרבי מלובביץ' ביום ראשון ג' תמוז

יציאת שבת ר"ת: 21:18

גיליון 920

יציאת השבת:

20:36

ירושלים: 20:31

כניסת השבת:

19:22

ירושלים: 19:14

גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה...

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

על הפסוק בפרשתנו (במדבר פרק טז, א) "וַיִּקַּח קָרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קֵהֶת בֶּן לֵוִי". הסביר רש"י: בן יצחק בן קהת בן לוי - ולא הזכיר בן יעקב שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר (בראשית מט) "ובקהלם אל תחד כבודי". "רב לכם בני לוי" - דבר גדול אמרתי לכם. ולא טיפשים היו, שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על נפשותם שנאמר: "את מחתות החטאים האלה בנפשותם".

וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר: "כל אלה בנים להימון". אמר: אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום? לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט. אשר יבחר ה' הוא הקדוש, טעה ותלה בעצמו ולא ראה יפה, לפי שבניו עשו תשובה. ומשה היה רואה".

כלומר, קורח השתתף במכרז שבו הכללים או שאתה האחד והיחיד הנבחר או שאתה מת! כך שמע מפי משה! וקורח שפקח היה, כיצד השתתף במכרז בו יש מעל מאתיים וחמישים מתמודדים מול אהרון הכהן, המכהן בפועל ככהן גדול? איך לא חשש למות? אלא שקורח ידע שעתיד ליצאת ממנו שמואל הנביא, אך אם בניו עמו במחלוקת, והם ימותו איך יצא שמואל? אלא ודאי הוא הנבחר. קורח לא לקח בחשבון אפשרות נוספת, שבניו יעשו תשובה וינצלו, וכך יבוא שמואל... רואים עד כמה גדול כח התשובה, שבזכות תשובה שעשו בניו הם ניצלו מן המחלוקת ומן האבדון ויצא מהם שמואל הנביא שהיה שקול כמשה ואהרון.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *

הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

מחלוקת לשם שמים?

מחלוקת היא דבר נורא שיש להתרחק ממנו. אבל האם תמיד המחלוקת אסורה? מתוך המושג באבות עולה שיש מקום למחלוקת, יש במחלוקת משהו מפרה המוסיף הבנה ועניין, ואולם הדבר תלוי אם המחלוקת נעשית לשם שמים או לא.

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאִינָה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאִינָה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

אבות ה, יז

רבנו עובדיה מברטנורא

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – כלומר, שאנשי המחלוקת ההיא מתקיימים ואינם אובדן. כמחלוקת הלל ושמאי שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל. אבל קרח ועדתו אבדו. ואני שמעתי פירוש סופה. תכליתה המבוקש מענינה. והמחלוקת שהיא לשם שמים, התכלית וסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת. וזה מתקיים כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת. וכמו שנתברר במחלוקת הלל ושמאי. שהלכה בבית הלל ומחלוקת שאינה לשם שמים תכלית הנרצה בה היא בקשת שררה ואהבת הניצוח. וזה הסוף אינו מתקיים. כמו שמצינו במחלוקת קרח ועדתו. שהתכלית וסוף כוונתם היתה בקשת הכבוד והשררה והיו להיפך:

”מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית, ושני בתי דינים של עשרים ושלשה, אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר בתי דינים של עשרים ושלשה יושבין בכל עיירות ישראל.

הוצרך הדבר לשאול שואלין מבית דין שבעירן, אם שמעו אמרו להן, ואם לאו באין לזה שסמוך לעירן. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית, ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים. ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל. נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו אמרו להם, ואם לאו עומדין למניין. רבו המטמאים טמאו, רבו המטהרין טהרו. משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – במשנה הקודמת למדנו על שני סוגי אהבה, ובאה משנתנו ללמד על שני סוגי מחלוקת. כל מחלוקת שהיא לשם שמים, כדי לברר את האמת, ולא לקנטר או להתנצח, עתידה מחלוקת זו להגיע לבירור האמת ולקיים את הדברים שיתלבנו בה.

ושאיננה לשם שמים אין סופה להתקיים – אך מחלוקת שאינה לשם שמים אלא לצורך קינטור או התנצחות, סוף אותה מחלוקת שאין תכליתה מתקיימת.

איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי – דוגמא למחלוקת שהיא לשם שמים היא מחלוקת הלל ושמאי, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות ומכאן שיש מקום למחלוקת, אם היא לשם שמים, ואולם פעמים שריבוי המחלוקת היא תוצאה של חסרון בשימוש תלמידי חכמים ולימוד התורה וכמובא בתלמוד (סנהדרין פח, ב):

כל צרכן רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות".

בין הלל לשמאי לא היו אלא מחלוקות מועטות, ואולם בין תלמידיהם רבתה המחלוקת. ופירש הרמב"ם: שני אנשים שווים בשכלם המחלוקות ביניהם מועטות, אך ככל שנתמעטה דרישת התלמידים ביחס לרבותיהם כך רבתה ביניהם המחלוקת.

לא שהם טועים בשמועות, מדגיש הרמב"ם, שהרי לא חייבנו הבורא אלא לשמוע אל השופט שיהיה בימים ההם, אלא שהיו צריכים לברר שמועותיהן הרבה יותר. ומכל מקום מחלוקות אלו של חכמנו נחשבים למחלוקת שהיא לשם שמים.

על שנאת המחלוקת ציווה הרמב"ם באגרת המוסר לבנו וזו לשונו:

"אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכילה הגוף והנפש והממון ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחירו, ופחות נפחתו, ומשפחות נספחו, ושרים הורדו מגדולתם ועיירות גדולות נתערערו, וקיוצים נפרדו, ויחידים נפסדו, ואנשי אמונה אבדו, ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת. נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה. לכן שנאו אותו וטסו מפניו והתרחקו מכל אודביו וגואליו ורעיו. וגם אל כל שאר בשרכם אוהב מדנים התנכרו ורחקו קרבתם, פן תספו בכל חטאתם".

ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו – דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה, וכיוון

שלא היתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טו, לב-לג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

ואולם ריבוי חילוקי דעות הוא אחד ממאפייני השיח ההלכתי לדורותיו. בעוד המקרא מדבר בעיקרו בקול אחד, עולמם של חכמים משמיע קולות הרבה, מבטא ריבוי דעות ומשקף ויכוח פנימי כמעט בכל עניין העולה לדיון, עד כדי כך שהווי הלימוד בבית המדרש מתואר לעתים כ"מלחמתה של תורה", המרמז לוויכוחים וההתנצחויות שהם חלק מהותי של חוויית הלימוד. כיוצא בזה דרש ר' אלעזר בן עזריה על הפסוק "דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד".

"בעלי אספות" – אלו תלמידי חכמים שיושבין אספות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין.

שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם "נתנו מרועה אחד" – אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים, ברוך הוא, דכתיב: "ידבר אללהים את כל הדברים האלה" (שמות כ, א). אף אתה עשה אוניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין (תניגה ג, ב).

צריך לדעת מתי לחלוק. מצד אחד עלינו להיזהר ממחלוקת הנובעת מאינטרס אישי, אך מצד שני מחלוקת שענינה בירור האמת חשובה לדרך הלימוד, כל זמן שהיא אמצעי, ללא נגיעה אישית [ע"פ ספר "מעשה אבות"].

מהלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

א. דין תלמיד חכם נוהג גם בזמן הזה לרוב העניינים, ולכן גם בזמן הזה הרואה תלמיד חכם גדול, המופלג בתורה וביראת ה' ומורה הוראות בישראל, יש לברך עליו בשם ומלכות "שחלק מחכמתו ליראיו". וחייב אדם בכבוד רבו ויראתו יותר משל אביו. ומצות עשה לקום מפני כל חכם, אפי' אינו זקן, ואפי' אינו רבו.

ב. תלמיד חכם שמחל על כבודו, כבודו מחול. בין שהוא גדול הדור, בין שהוא סתם חכם, תורה דיילה היא, ויכול למחול. אבל על בזיונו אינו רשאי למחול.

ג. הקם מפני זקן, או מפני תלמיד חכם, צריך לעמוד על עמדו לכבודם כל זמן שהזקן או התלמיד חכם עומד, או עד לאחר שעבר מכנגד פניו ד' אמות.

ד. נאמר בתורה מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ופירשו חז"ל, "שיבה" זה שהוא זקן בשנים, וכמו ששינו במשנה: "בן שבעים לשיבה". "זקן" זה שקנה חכמה, דהיינו תלמיד חכם, שאפילו הוא צעיר חייבים לקום קימה, מלא קומה, כדי להדר את פניו. והיא מצות עשה מן התורה.

ה. מצות קימה מפני "שיבה" (זקן בשנים), היא מגיל שבעים שנה ומעלה, כי העיקר בזה כדברי הש"ס והפוסקים. והמחמיר לקום מפני זקן בן שישים שנה כדברי האר"י ז"ל, תבא עליו ברכה.

ו. מי שהוא זקן בשנים, ואין ידוע לנו אם הגיע לגיל שבעים שנה, צריך לעמוד מפניו מספק, שספק תורה להחמיר. ומכל מקום בספק אם הוא בן שישים אין צריך להחמיר. וכן לגבי תלמיד חכם שספק אם הגיע להוראה הבקי ברוב התלמוד, בדברים הנוהגים למעשה ובענייני אבן העזר וחושן משפט, או לא, ספק דאורייתא לחומרא, וצריך לעמוד מפניו. אבל אם הוא אברך הלומד בכולל, ואינו יודע לפסוק הלכה, אין צריך לעמוד מפניו.

ז. חייבים לעמוד מלא קומה לזקן בשנים, ודלא כהאומרים דסגי בהידור בעלמא, וכמו כן חייבים לעמוד מלא קומה מפני תלמיד חכם, ולא סגי בהידור.

ח. תלמיד חכם או זקן שנכנסו לבית הכנסת, אין לו לקום מפניהם מיד בכניסתם, ולדון את כל הבית כארבע אמות, אלא עד שיכנסו בתוך ד' אמותיו, שאז יש חיוב גם בזמן הזה לעמוד מלא קומה מפני תלמיד חכם וזקן. אבל אביו או רבו מובהק שנכנסו לבית הכנסת, מיד צריך לקום מפניהם, מפני שחובת קימה מפניהם הוא כמלא עיניו.

ט. עוון גדול הוא לבזות תלמידי חכמים או לשנוא אותם ח"ו, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והוא בכלל 'כי דבר ה' בזה', ויש להזהר בזה מאד. [ע"פ ילקוט יוסף לראש"ל צ"ש"א]

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לפיא: ציפורה ויהושע לוי. שרה בת שמחה. עזר בן עישה. תקוה בת עישה. אלגרה בת גאן. אסנת בת זיהבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אלנה בת סלחה. יש ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אודי. יוסף בן מיכל. דוד ביטון חי"ו. להחרות נעדר צה"ל ושבייו ובהם: הדר גולדיץ, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ. וכל החטופים והשבויים בעזה! לעילוי נשמות: הר"ע יוסף. הר"מ אלוהי. רבי מסעוד מלול. רבי יעקב שושן. יצחק דרעי. מקסים חיים דרעי. נדיר טווח. ישראל אברהם טון. אורן מועלם. דוד גרוסברג. מירי פולק. אסתר וענבר טווח. עננס דגרי. אסתר בת תורה. אליזה בת פרידה. אריה בן שמשון. צמח בן דוד. יצחק ולאח אסכחטו. עזיה עננס. דוד רחל לוי. בנימין דוד. מירי שמשון. אסתר אלקובי. אברהם בן שבא אלעזר. לאור רחמים. דבורה ואילן מועלם. מיסאל ועקמן. איתי ופני. אילה שדר. יצחק בן פנחס. יצחק ושמואל אילוז ז"ל. אורי אילוז הר"ד. סרן איר יעקב שושן הר"ד. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שגור, שושנה רווח, רפאל פריצ, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון חי"ד. אברהם ולאח ציטרון ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה